

GENERALADVOKATEN

TIDL. REF.:

VÅR REF.:
0408/2019/GA/SRJ/316.7

DATO:
06.09.2019

UTDRAG FRA ÅRSRAPPORTEN OVER MILITÆRE DISIPLINÆR- OG STRAFFESAKER I 2018: NÆRMERE OM SAKER SOM GJELDER MOBBING OG SEKSUELL TRAKASSERING

1. Innledning: sakstypene

Mobbing og seksuell trakassering er en personlig belastning og skaper uro i en militær avdeling. Slik uro er egnet til å forstyrre militær oppdragsløsning og det er en militær tjenesteplikt å unnlate handlinger som med rimelighet kan forventes å ha en forstyrrende effekt på militærtjenesten.

Generaladvokaten har i 2019 bistått Forsvaret med å utarbeide forslag til direktiv som gjelder mobbing, seksuell trakassering og seksualrelaterte (frivillige) handlinger som er uønsket i Forsvaret. En kan altså snakke om minst tre kategorier av handlinger: For det første, de seksuallovbrudd som ikke skal forfølges i Forsvaret. For det andre, handlinger som utgjør mobbing og seksuell trakassering og som kan refses disiplinært, og for det tredje, handlinger som er utført med samtykke mellom gjerningspersonene (altså uten krenkelse) men som likevel er uønskede i Forsvaret og derfor kan refses disiplinært.

2. Seksuallovbrudd

Seksuallovbrudd i straffeloven omfatter handlinger med ulik alvorlighetsgrad: fra mindre alvorlige lovbrudd med strafferamme på bøter eller et års fengsel (blant annet seksuelt krenkende atferd og seksuell handling uten samtykke) til grove lovbrudd som kan medføre lovens strengeste straff på 21 års fengsel (grov voldtekt).

Seksuallovbrudd er ikke militære straffesaker. Det betyr at dersom slike begås av militært personell, er det alminnelig politi og påtalemyndighet som skal straffeforfølge saken. Det er likevel slik at militærpolitiet kan foreta innledende etterforskning også av saker som ikke er militære straffesaker, jf. lov om politimyndighet i Forsvaret § 5 andre ledd. I praksis vil dette være for å avklare hvorvidt

---

Postadresse:
Postboks 651 Sentrum
0106 OSLO

Kontoradresse:
Karl Johans gate 18 C
0159 OSLO

Telefon: +47 22 70 87 50
Militær telefon: 510 5681
Telefaks: +47 22 41 94 54
E-post: post@generaladvokaten.no
Hjemmeside: www.generaladvokaten.no

det er snakk om straffesak, eller om saken kan håndteres som disiplinærsak – det såkalte sporvalget, som gjøres under ledelse av krigsadvokaten. Dersom det er klart at det dreier seg om et mulig alvorlig seksuallovbrudd, vil saken overføres til politiet uten opphold. En beskrivelse av fremgangsmåten for dette finnes som vedlegg til generaladvokatens veiledning i disiplinærsaker, som er tilgjengelig på Forsvarets regelverksportal (FOBID) og Generaladvokatembetets hjemmeside www.generaladvokaten.no.

3. Refsbare forhold

Enkelte, mindre alvorlige, brudd på straffeloven kan refses disiplinært dersom det er klart at saken ikke vil bli straffeforfulgt. Dette gjelder også seksuallovbrudd – for eksempel seksuelt krenkende atferd uten samtykke (slibrige bemerkninger etc.) og enkelte tilfeller av seksuelle handlinger uten samtykke (beføling etc.).

Mobbing kan også refses disiplinært, så lenge mobbingen ikke er så grov at handlingene kvalifiserer til straff for vold, frihetsberøvelse, trusler e.l.

Frivillige seksuelle handlinger kan refses disiplinært såfremt handlingene kan forbys med hjemmel i den militære kommandomyndigheten (slik som for eksempel seksuell omgang mellom førstegangstjenestegjørende inne på militært område mv.) og slikt forbud er gjort eksplisitt kjent for de tjenestegjørende. Det er ikke formkrav til bekjentgjørelse – det kan være i form av direktiv, men også ordre bekjentgjort ved oppslag e.l. Generaladvokaten anbefaler at ordre og regelverk i Forsvaret er så godt harmonisert som mulig, slik at like tilfeller får tilnærmet lik reaksjon i de ulike forsvarsgrener.

Hvorvidt det skal reageres disiplinært på en hendelse, er en beslutning som tilligger militær sjef med refselsesmyndighet. Generaladvokaten og krigsadvokatene gir råd om saken er av en slik art at det kan reageres med disiplinær reaksjon og hvis så, om utmåling av refselsen. For nærmere redegjørelse om utfylling av refselsesblankett og utmåling av refselse vises det til generaladvokatens veiledning i disiplinærsaker, som nevnt over.

4. Forholdet mellom straffeprosessuell etterforskning og disiplinær håndhevelse

Refselse er ikke straff, men forbudet mot gjentatt strafforfølgning (dobbelstraff) er likevel til hinder for at det reageres med både refselse og straff for samme forhold.

Så lenge en sak er under strafferettslig etterforskning kan det derfor ikke ilegges refselse for det samme forholdet. Det er politiet og/eller påtalemyndigheten som bestemmer om det er grunn til å iverksette etterforskning etter straffeprosessloven. Dersom straffeprosessuell etterforskning ender med henleggelse, kan det reageres med refselse etter en konkret vurdering – avhengig av henleggelsesgrunn og saken for øvrig. Det kan også tenkes at det kan reageres disiplinært for andre,

tilstøtende forhold, enn det forholdet som var gjenstand for straffeforfølgning.

5. Forholdet til andre former for (administrative) undersøkelser

En sak som gjelder mobbing eller seksuell trakassering vil også omfatte arbeidsgiverrelaterte utfordringer. En rekke enkeltsaker oppstår som følge av et varsel i arbeidsmiljølovens forstand. Dette gjelder både straffesaker og andre saker. Når det gjelder hvilke saker som skal etterforskes straffeprosessuelt, vises det til punktet over.

I en rekke tilfeller vil en sak kun være å anse som en personalsak uten at den får militære disiplinære følger. Disse omtales ikke nærmere her. Administrative undersøkelser som foretas på siden av det disiplinære- eller straffeprosessuelle sporet kan bare i begrenset grad benyttes i en straffesak. Eksempler på opplysninger som ikke kan benyttes i en eventuell senere straffesak, er nedtegnelser av samtaler (avhør).

Generaladvokaten har i brev av 12. desember 2018 gitt anbefalinger til militærpolitiet om etterforskningen av saker som stammer fra Forsvarssektorens varslingskanaler. En nærmere redegjørelse for hvilke opplysninger som kan medfølge en sak fra internrevisjonene og til militærpolitiet, om terskelen for etterforskning, og om forholdet til Forsvarssektorens regler for håndtering av varsler om kritikkverdige forhold, fremgår av brevet. Brevet kan leses på www.generaladvokaten.no.

Sigrid Redse Johansen
kst. generaladvokat